

Operacionalizace

Předmět

Kvantitativní výzkum

Teoretická proměnná

- Prvek teorie, který nabývá několika hodnot (dimenzí či složek).
- Například deprivace má hodnoty:
  - ekonomická deprivace,
  - psychická deprivace,
  - sociální deprivace,
  - fyzická deprivace,
  - politická deprivace.

Problém s empirickým šetřením teoretických proměnných

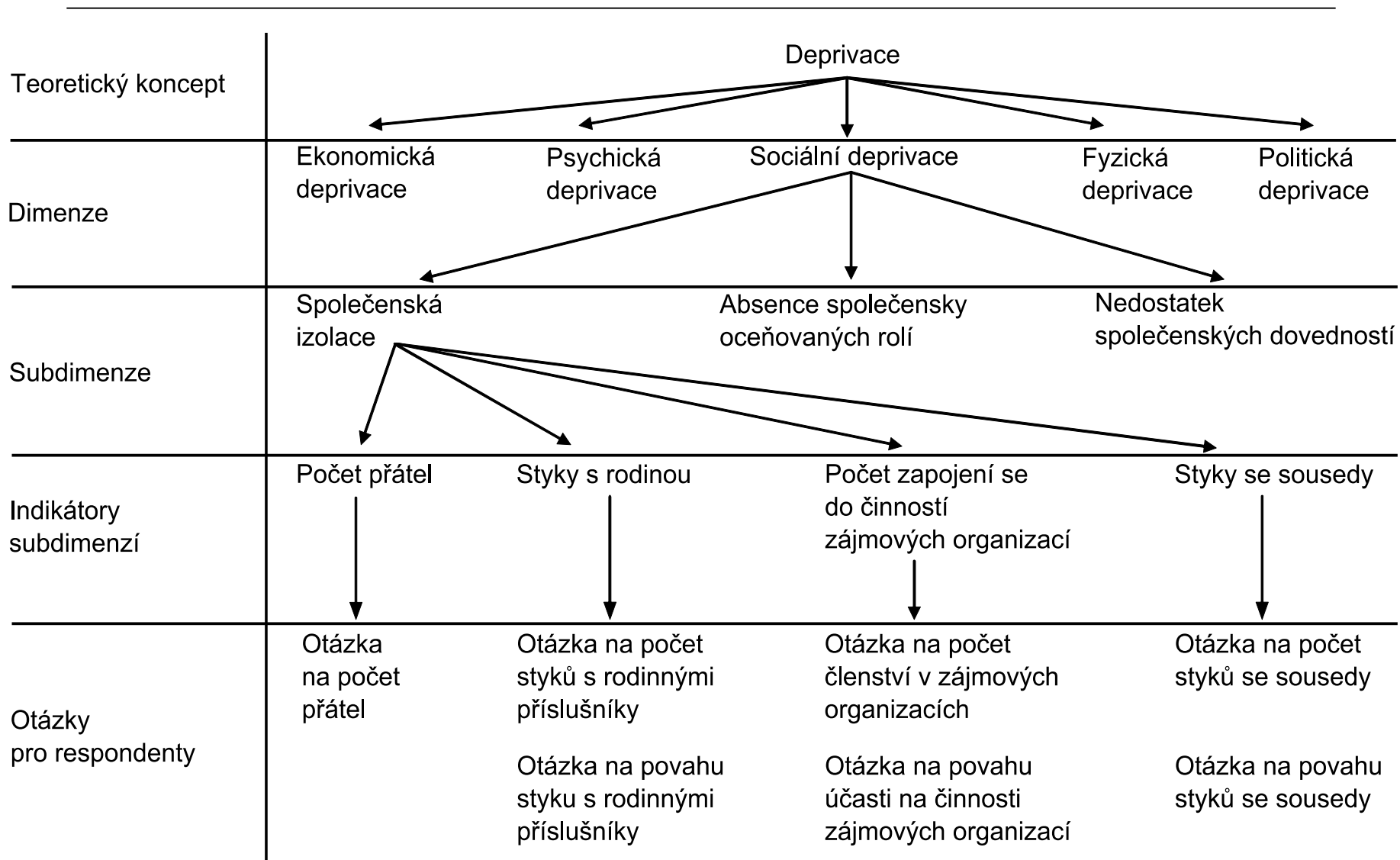
- Teoretické proměnné většinou představují něco,
  - co je nepozorovatelné,
  - na co se nedá zeptat běžnými slovy,
  - a co se nedá z dokumentů studovat.
- Tím pádem je nelze v sociální realitě zkoumat dostupnými technikami šetření empirických dat. A nastává problém...

Operacionalizační kroky

---

1. Nalezení, nebo stanovení, odborné definice zkoumané teoretické proměnné a také hodnot (dimenzí či složek) této proměnné.
2. Nalezení ukazatelů (indikátorových proměnných) teoretické proměnné
3. Přiřazení technik empirického šetření dat k indikátorovým proměnným
4. Převedení indikátorových proměnných na veličiny stanovením úrovní měření

Operacionalizace „deprivace“

Převod proměnné na veličinu

- (Indikátorová) proměnná: Zapojení se do činností v zájmových organizacích
Otázka na počet členství v zájmových organizacích: „V kolika zájmových organizacích jste členem / členkou?“
Úroveň měření: Poměrová => Poměrová veličina „Členství“
- (Indikátorová) proměnná: Zapojení se do činností v zájmových organizacích
Otázka na povahu činnost v dané zájmové organizaci. „Podílíte se tvorbě programu v organizaci?“
Ano (1); Spíše ano (2); Nevím (3); Spíše ne (4); Ne (5)
Úroveň měření: Ordinální => Ordinální veličina „Program“

Ukazatel (= Indikátor). Definice

- Ukazatel je určitý jev, z jehož výskytu můžeme s vysokou pravděpodobností usuzovat na výskyt zkoumaného jevu. (Stefan Nowak)
- Ukazatel v užším smyslu: ukazatel je pozorovatelný jev.

Druhy ukazatelů (v užším smyslu)

- Ukazatel je přímo jevem, který chceme zkoumat: definiční ukazatel. (Poznámka: Není třeba druhého operacionalizačního kroku.)
- Ukazatel je ve věcném vztahu se zkoumaným jevem: věcný ukazatel.
  - Ukazatel a zkoumaný jev mají povahu pozorovatelných jevů. Vztah mezi ukazatelem a zkoumaným jevem se dá empiricky ověřit. Empirické ukazatele.
  - Ukazatel je pozorovatelný a zkoumaný jev je nepozorovatelný. Na existenci zkoumaného jevu výzkumník usuzuje na základě jeho vztahu k ukazateli. Inferenční ukazatel.

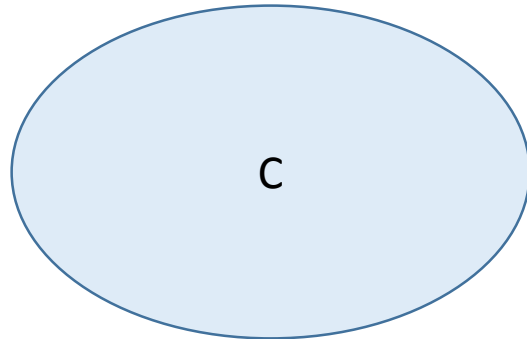
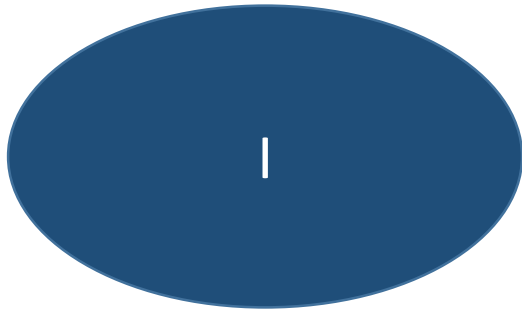
Validita ukazatele

- Ukazatel = *indicator* ;
Zkoumaný, indikovaný jev = *indicatum*.
- Rozsah: množina objektů, jevů sociálního světa.
- Poměr rozsahu *indicatoru* (I) ku rozsahu *indicata* (C) = míra validity ukazatele.

Nevalidní ukazatel

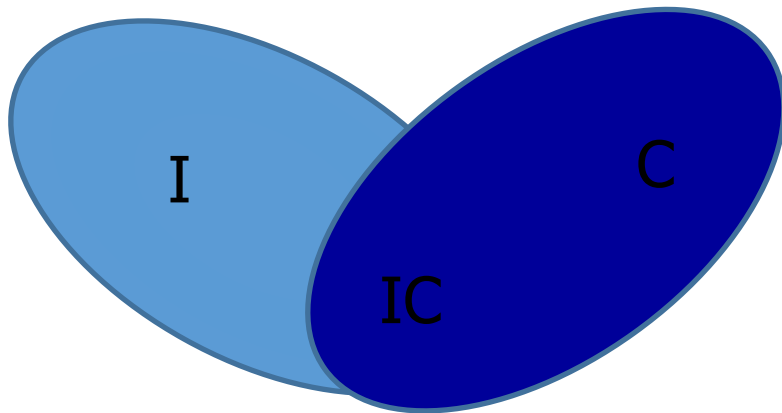

- *Indicator* (I) vůbec neukazuje *indicatum* (C).
- Jestliže se objeví *indicatum*, pak jej indicator nikdy neukáže.
- Např.:
Atraktivní vzhled (I);
Lidský kapitál (C).

Méně validní ukazatel

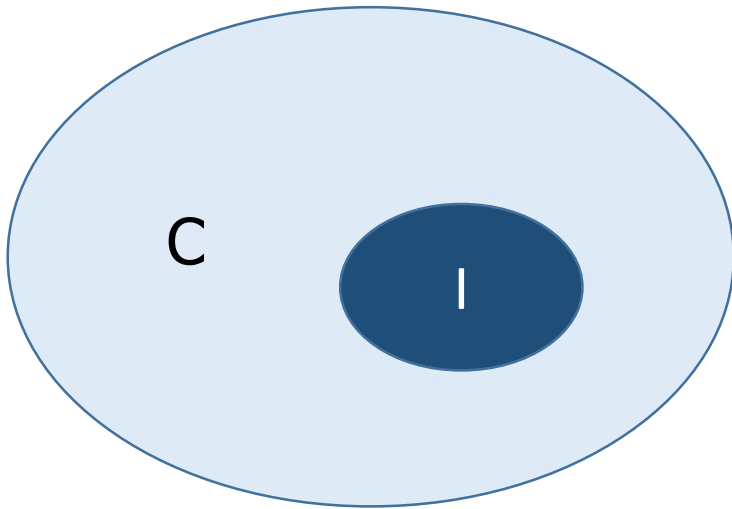

- *Indicator* (I) někdy ukazuje jevy, které nejsou *indicatem* (C).
- Jestliže se objeví *indicatum*, pak jej *indicator* někdy neukáže.
- Např.:
Společenské styky (I);
Lidský kapitál (C).

Více validní ukazatel

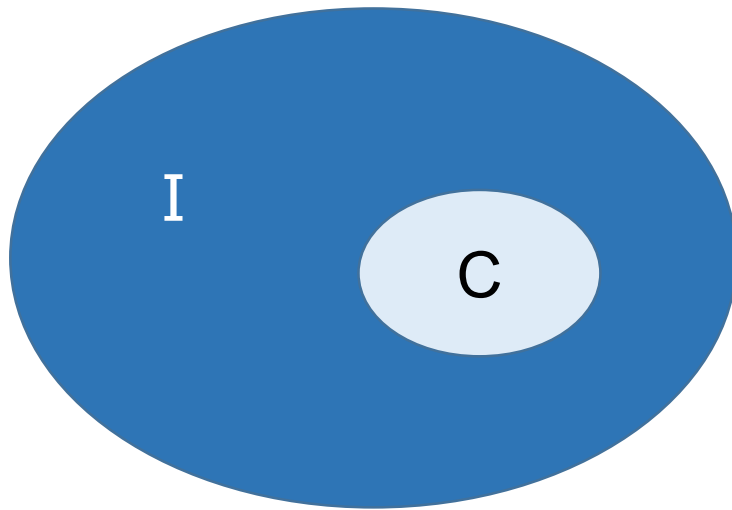

- *Indicator* (I) ukazuje pouze *indicatum* (C).
- Jestliže se objeví *indicatum*, pak jej *indicator* někdy neukáže.
- Např.:
Vrozené schopnosti (I);
Lidský kapitál (C)

Více validní ukazatel

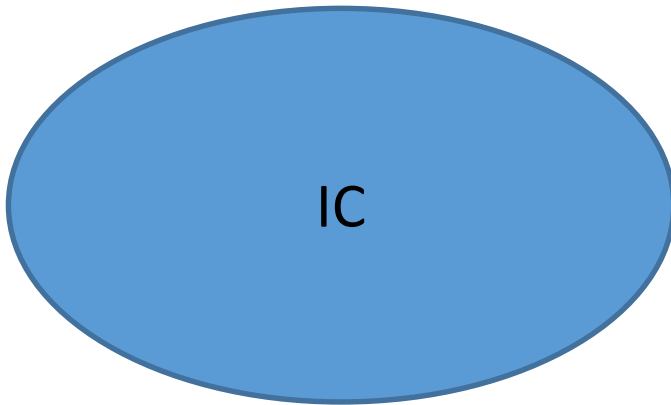

- *Indicator* (I) někdy ukazuje jevy, které nejsou *indicatem* (C).
- Jestliže se objeví *indicatum*, pak jej *indicator* vždy ukáže.
- Např.:
Nejvyšší dosažené vzdělání (I);
Lidský kapitál (C)

Zcela validní ukazatel

- *Indicator* (I) ukazuje pouze *indicatum* (C).
- Jestliže se objeví *indicatum*, pak jej *indicator* vždy ukáže.

Seminář, příklad

- Výzkumnice indikuje výši lidského kapitálu pracovníka (*indicatum*) nejvyšším dosaženým vzděláním pracovníka (*indicator*).
- Jaký druh ukazatele představuje nejvyšší dosažené vzdělání?
- Jaký je poměr rozsahu *indicata* k rozsahu *indicatoru*?
- Co plyne z výše uvedeného poměru rozsahů pro validitu *indicatoru*?

Operacionalizace. Příklad k procvičení

- *Indicatum*: Motivace ke studiu na VŠ.
- *Indicator*: Docházka na přednášky.
- Jaký druh ukazatele představuje docházka na přednášky?
- Jaký je poměr rozsahu *indicata* k rozsahu *indicatoru*?
- Co plyne z výše uvedeného poměru rozsahů pro validitu *indicatoru*?

KONEC